

Referanser:

Arkivsak: 21/01807-1

Saksdokumenter:

Ordningen med særskilte prekenteekster

Særskilte prekenteekster

Sammendrag

Bispemøtet gjorde følgende vedtak på sitt møte i februar 2021: «Bispemøtet viser til saken «Særskilte prekenteekster for kirkeåret 2021-2022», behandlet og vedtatt av Kirkerådet den 29.01.21 (KR 25/21).

Bispemøtet ber om en vurdering av om denne ordningen skal opprettholdes og at dette behandles på Kirkemøtet 2021.» (BM 3/21)

Nemd for gudstjenesteliv (NFG) og Bispemøtet har flere ganger tidligere arbeidet med særskilte prekenteekster, og det er nå tatt initiativ til en konsultasjon mellom Bispemøtet og NFG. Konsultasjonen vil trekke historiske riss for ordningen med særskilte prekenteekster, men også drøfte om denne ordningen bør avsluttes eller videreføres.

Forslag til vedtak

1. Bispemøtet ber Kirkemøtet avvikle ordningen med særskilte prekenteekster, da teksttrekkene representerer en stor nok bredde i teksttilfang, og det er en generell mulighet til å velge andre tekster som prekenteekst.
eller
2. Bispemøtet vedtar at ordningen med særskilte prekenteekster skal videreføres. På denne måten vil man sikre at det blir prekt over andre tekster gjennom året. Bispemøtet vedtar at antall særskilte prekenteekster reduseres til fire pr. år. Bispemøtet ønsker også en endret saksbehandlingsprosedyre, der NFG utarbeider forslag for særskilte prekenteekster for en tre-års syklus. Forslaget oversendes Bispemøtet for vedtak. En slik endring må vedtas av Kirkemøtet.

Saksorientering

Bakgrunn

Kirkerådets sekretariat har levert et notat som gir en god bakgrunn for, og historisk fremstilling av ordningen med særskilte prekentelekter

Det vil i den følgende fremstilling trekkes frem noen punkter som kan belyse avgjørelsen om ordningen med særskilte prekentelekter bør avsluttes eller videreføres.

Ordningen med særskilte prekentelekter ble opprettet ved innføringen av 1977-teksttrekkene. Da var situasjonen den at kirken hadde fått et stort antall nye tekster som aldri tidligere var brukt. Spesielt gjaldt dette de gammeltestamentlige tekstene. Disse hadde i svært liten grad vært lesetekster i gudstjenesten. Det ble derfor en økt interesse for disse tekstene, og det vokste nærmest frem en etterspørsel etter at man også måtte preke over GT tekstene.

Nå, etter innføring av ny gudstjenesteordning i 2011, er situasjonen en annen. Vi har fått en ordning med tre faste teksttrekker. Dermed er det også en større fasthet med hensyn til hvilke tekster som hører sammen og at den enkelte tekst presenteres sjeldnere enn før. Dessuten har den liturgiske oppbygging av orddelen fått en annen struktur med større fokus på hovedteksten. Derneft er det gitt en generell åpning for å preke over fortellingsteksten, som i ca. en tredjedel av tilfellene er fra GT.

Det kan derfor være naturlig å stille spørsmål ved om det i det hele tatt er behov for, eller grunnlag for å videreføre ordningen med særskilte prekentelekter. Når de i tillegg er redusert fra åtte til seks (etter oppfordring fra Bispemøtet) gir dette et tydelig og førende signal om at ordningen revurderes.

Å videreføre ordningen med særskilte prekentelekter kan tilføre en større bredde i forkynnelsen. En stor del av forkynnelsen i Den norske kirke finner sted innenfor hovedgudstjenestens rammer. Det er ikke mange andre gudstjenester der teksttrekkene benyttes på samme måte som i hovedgudstjenesten. Annen bibelutlegging skjer i samlinger og sammenhenger som ikke rommer samme grad av offentlighet som en hovedgudstjeneste gjør. Det vil derfor kunne hevdes at flere sentrale bibelsteder og teologiske tema både i GT og brevlitteraturen i liten grad blir direkte berørt i forkynnelsen.

Likevel kan det godt prekes over en annen tekst enn evangelieteksten selv om den blir lest med større reverens enn de andre tekstene (menigheten står, det synges Halleluja-vers og prosesjon). Evangeliet lyder uansett som budskap og er også tolkningsrammen for de andre tekstene, og det er en helhet mellom de tre tekstene for dagen. Evangeliets budskap kan likevel klinge med i prekenen, selv om prekentelekten er definert som en annen.

Selv om det er åpning for å kunne preke over andre tekster, er det erfaringsmessig sjelden det skjer, dersom en alternativ tekst ikke blir foreskrevet fra sentralt hold. Dessuten kan det å ha prekentelekter fra en større del av bibelmaterialet fremme en bredere fagutvikling.

På den andre side er det flere argumenter også for å avvikle ordningen med særskilte prekentelekter. Ordningen kom til som en del av en tydelig tekstlesningsreform som nå er forlatt. Teksttrekkene vi har i dag er satt opp med tanke på å understreke de tre tekstene som en større enhet, med evangelieteksten som hovedtekst. Siden oldkirken har evangelietekstene vært gjenstand for en større

reverens, utfra en tenkning om at de er uttrykk for Kristi egne ord. Dette er også et tydelig særmerke for vår lutherske kirke tradisjon.

Økningen av antall tekstrekker medfører også at hver tekst kommer sjeldnere enn før. Det fører i seg selv til en betydelig større bredde i tekstutvalget. Men det vil også medføre at ved bruk av en alternativ tekst vil det gå lenger mellom utlegging av den enkelte evangelietekst; seks år, mot tidligere fire. En ordning med særskilte prekenteekster vil derfor måtte ta nøye hensyn til de enkelte periodene av kirkeåret, og avstemme dem mot hverandre.

Bispemøtet har tidligere understreket verdien av at sentrale evangelietekster prekes over regelmessig. Dette kom eksplisitt til uttrykk i vedtaket i 2012 der BM ber om at særskilte prekenteekster reduseres fra åtte til seks. Dette ble den gang tatt til følge og antallet tekster ble dermed redusert.

Et moment av stor betydning er dessuten den generelle åpningen for å bruke fortellingstekstene som prekenteekst. Dette har særlig innvirkning på muligheten for å bruke gammeltestamentlige tekster. Det er en stor bredde i tekstbokens fortellingstekster og omtrent en tredjedel av disse er hentet fra GT. I gudstjenesteboken heter det: «Fortellingsteksten kan brukes i stedet for den oppsatte prekenteeksten.» I tillegg står det i gudstjenestebokens alminnelige bestemmelser (pkt. 29) at: «I særskilte tilfeller kan liturgen velge en fritt valgt bibeltekst som prekenteekst.» Det er således rom for å hente frem et annet tekstmateriale dersom predikanten finner det tjenlig i særskilte tilfeller. Dette er ordninger som riktignok motvirker tanken om en felles prekenteekst i alle landets menigheter, men som er en del av tenkningen om større fleksibilitet og dermed variasjon.

Her ligger det også en mulighet for å gi en føring om at det et visst antall ganger i året skal/bør prekes over fortellingsteksten, og da gjerne en gammeltestamentlig tekst. Men selv om det nå er en hjemmel om bruk av fortellingstekster og andre tekster fra både GT og NT skjer det erfaringsmessig sjelden dersom det ikke er vedtatt nasjonalt.

Tekstbok for Den norske kirke brukes i hovedsak i et gudstjenesteliv som nesten i sin helhet utspiller seg søndag klokken elleve, i hovedgudstjenesten. Dette begrepet kan romme ulike gudstjenestetyper, men høymessen er helt sentral. Det vil si at evangelielesningene er den normale prekenteeksten, slik det har vært og alltid må være i en kristen kirke. Ved å gjeninnføre tre rekker og attpåtil supplere dette med en egen rekke av fortellingstekster, som for det meste er hentet fra evangeliene, er behovet for å variere evangelietekstene godt ivaretatt.

I 2019, da revisjonen av ordning for hovedgudstjenesten fant sted, ble videreføring av ordningen med særskilte prekenteekster tematisert. Det kan likevel synes fornuftig at saken nå fremmes for Kirkemøtet, slik at fremtidig status og eventuelt omfang av ordningen kan fastlegges.

Bispemøtet må ta stilling til hvorvidt ordningen med særskilte prekenteekster skal opphøre eller videreføres. Dessuten reiser Kirkerådets bakgrunnsdokument (vedlagt) følgende spørsmål som Bispemøtet må drøfte og ta stilling til: «Det er på det rene at bare Kirkemøtet som kan avgjøre om ordningen skal avsluttes eller videreføres. Dersom svaret på det siste blir bekreftende, bør følgende spørsmål avklares:

- antall tekster hvert år
- fordelingen mellom GT-tekster og NT-tekster
- hvem som for hvert år skal vedta hvilke tekster som skal brukes.

Svaret på de to første spørsmålene vil være avhengig av hva man evt. ønsker å oppnå med ordningen; hvilke tekster som ønskes løftet frem. Når det gjelder det siste spørsmålet, er ordningen i dag delegert til Kirkerådet, men ettersom saken er læresak, må den også rutinemessig innom Bispemøtet. Dette gir en omfattende saksgang, og dersom ordningen videreføres, kan en forenkling være at Kirkemøtet delegerer den årlige utvelgelsen av tekster direkte til Bispemøtet.»

Det er i det ovenstående forsøkt å belyse noen sider ved ordningen om særskilte prekentelekter.

Bispemøtet bes drøfte og ta stilling til følgende to mulige veier videre:

1. Bispemøtet ber Kirkemøtet avvikle ordningen med særskilte prekentelekter, da teksttrekkene representerer en stor nok bredde i teksttilfang, og det er en generell mulighet til å velge andre tekster som prekentelekt.
2. Bispemøtet vedtar at ordningen med særskilte prekentelekter skal videreføres. På denne måten vil man sikre at det blir prekt over andre tekster gjennom året. Bispemøtet vedtar at antall særskilte prekentelekter reduseres til fire pr. år. Bispemøtet ønsker også en endret saksbehandlingsprosedyre, der NFG utarbeider forslag for særskilte prekentelekter for en tre-års syklus. Forslaget oversendes Bispemøtet for vedtak. En slik endring må vedtas av Kirkemøtet.

Økonomiske/administrative konsekvenser